رغبت به فن قرائت در زمان شیخ و قبل از او در میان علماء شیعه

خب حال میخواهیم عبارت مرحوم شیخ را با یک مقدمه مرور کنیم. این مقدمه را امروز دیدم. آدم هر وقت عبارت را با دقت میخواند و یک ذهنیت و عینک خاصی به چشمش هست، مطالب جدیدی میبیند که وقتی به هر کسی میدهد میگوید درست است.

مرحوم شیخ در تبیان وقتی در ابتدای کلام -صفحه دوم - شروع میفرمایند؛ روایات سبعة احرف و... را در صفحه ششم و هفتم شروع میکنند اما این در صفحه دوم است. عرض کردم که ابن ادریس فرمودهاند که تبیان در آخر عمر مبارکشان نوشته شده. بعد از اینکه کاملاً پخته بودند تبیان را نوشته بودند. این را داشته باشید. خودشان در مقدمه چه میگویند؟ میگویند تفسیر خیلی مورد نیاز است. بعضی از تفاسیر را که نگاه میکنید خیلی مختصر است؛ ایجاز مخل میگویند. بعضی از آنها اطناب ممل دارد. این کتابها به این صورت است. بهعنوان شیخ الطائفه که علامه دهر هستند و همه علوم و فنون را بلد بودند...؛ عرض کردم در کلام و سایر علوم؛ چه رشتهای هست که ایشان تصنیف ندارند؟! ایشان میگویند دیدم که جای تفسیر خالی است. بعد دو تا را اسم میبرند. تفسیر رمانی و اصفهانی را. میگویند این دو تفسیر خوب است اما باز هم در چیزهایی که نیاز نبوده وارد شدهاند. وقتی به اینجا میرسند میگویند جای یک تفسیر جانانه خالی بود.

در اینجا یک عبارت دارند. میخواهم ببینید دستگاه این عبارت شیخ در مقدمه چه خبر است. گاهی دیدی کسانی که با اجتهاد مخالف هستند به قدیمین خیلی حمله میکنند. میگویند قدیمین بودند که اجتهاد را به شیعه آوردند. اینها که نبود. بعد هم که شیخ مفید و شیخ طوسی ... . این بحثها را دیدهاید. میگویند در فقه امامیه که اصلاً به مبسوط نیاز نبود. مبسوط صبغه عامی دارد. اینها را شنیدهاید. اینها محتملاتی است. از طرفی ثلث تبیان قرائات است. احتجاج و حرفها است. با این فایل های امروزی میتوان زود آمار گیری کرد تا ببینیم چقدر تبیان مربوط به بحث قرائات است. مفصل است. خب حال این هم یک نحو رنگ گرفتن از سنی ها و فضای آنها است! خب بابا شیخ الطائفه است. میگویند خب باشد! مگر معصوم بوده؟! مانعی ندارد که شیخ طوسی در این قرائات و در تبیان آب و هوای آنها او را تحت تأثیر قرار بدهد. به به ! مرحوم شیخ یک عبارتی میگویند که زیر این حرف و این احتمالات میزنند. در مقدمه تبیان میگویند. صفحه دوم. شبیه تفسیر نعمانی است. تفسیر نعمانی برای روایت سبعة احرف در شروع تفسیر چه فرمود؟ فرمود «روی مشایخنا عن اصحابنا». این تعبیری خیلی بلندی است. مرحوم شیخ هم در ابتدای تبیان یک عبارتی دارند. بعد از اینکه میفرمایند جای این تفسیر خالی بود، میفرمایند:

> و سمعت جماعةً من أصحابنا قديماً و حديثاً، يرغبون في كتاب مقتصد يجتمع علي جميع فنون علم القرآن، من القراءة، و المعاني و الاعراب، و الكلام علي المتشابه، و الجواب عن مطاعن الملحدين فيه، و أنواع المبطلين، كالمجبّرة، و المشبّهة و المجسّمة و غيرهم، و ذكر ما يختص أصحابنا به من الاستدلال بمواضع كثيرة منه علي صحة مذاهبهم في اصول الديانات و فروعها[1]

«و سمعت جماعةً من أصحابنا قديماً و حديثاً»؛ این جمله به چه معنا است؟ یعنی من در این فضا تنها نیستم. جماعتی از اصحاب ما؛ نه الآن متأخر در بغداد، قدیما و حدیثا؛ از قدیم و جدید از جماعتی از اصحابمان شنیدم: «يرغبون في كتاب مقتصد»؛ میگفتند که ما یک تفسیر جمع و جور میخواهیم. نه آنقدر مفصل و مملّ و نه آنقدر مختصر و مخلّ،«يجتمع علي جميع فنون علم القرآن، من القراءة، و المعاني و الاعراب، و الكلام علي المتشابه...«؛ یعنی من شیخ که در تبیان قرائات را میآورم متأثر از اهلسنت نیستم. بلکه قدیما و حدیثا جماعتی از اصحاب ما به تفسیری راغب بودند که فن قرائات را بیاورد. «من القرائه»؛ اولین آنها را هم قرائت آورده است.

خب این عبارت چه بازتابی میدهد؟ بازتاب فضای به حقی که امروزه برای ما دو دو تا چهارتا شده. دارد نشان میدهد که فن قرائات بین شیعه رایج بود. فن قرائات بین شیعه مرغوب فیه بود. اینها را میخواندند و بحث میکردند و تعلیم میکردند. با این چیزی که ما در این بیست روز اخیر رسیدیم، ببینید که این فن چقدر درست است.

یکی از کسانی که در طبقه متقدم بر شیخ هستند چه کسی بودند؟ سید رضی بودند. صاحب نهجالبلاغه، رضوان الله علیهم. در کتابی که از ایشان پیدا کردیم آمده بود که ایشان مفصل درس اقراء را خوانده بودند. در تفسیر سید رضی که عرض کردم از شش جلد آن تنها جلد پنجمش چاپ شده است. اسم آن را بهخاطر نمیآورم. منظور اینکه سید مرتضی و خود شیخ الطائفه، قبل ایشان و بعد ایشان اینها را داشتند.

پس این عبارت کاشف از این است که من شیخ تنها نیستم که سنی زده باشم، بلکه جماعتی از اصحاب ما قدیما و حدیثا میخواستند فن قرائت نوشته شود.

---

[1]التبیان ج ۱ ص۲

بازبینی #2
ایجاد شده 16 آوریل 2024 12:46:20 توسط ... .
به روزرسانی شده 23 مه 2024 11:55:57 توسط ... .